

LIETUVIŲ KALBA (GIMTOJI)

Teksto rašymo užduotys

2012 m. mokyklinis brandos egzaminas
(pagrindinė sesija)

2012 m. birželio 1 d.

Trukmė – 3 val. (180 min.)

NURODYMAI

- Jums pateiktos **samprotavimo rašinio, teksto interpretacijos ir literatūrinio rašinio užduotys**. Pasirinkite **vieną iš jų** ir parašykite darbą.
- Pasitikrinkite, ar nėra aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Savo darbą (juodraštį ir švarraštį) rašykite tam skirtuose lapuose. Užrašykite savo vardą ir pavardę, rajoną / miestą, mokyklą ir klasę (grupe), pasirinkto rašinio temą arba interpretuojamo teksto autorių ir kūrinio pavadinimą. Pavyzdžiui:

..... *eilėraščio* *interpretacija*
(autorius vardas ir pavardė) (pavadinimas)

..... *romano / apysakos / apsakymo / dramos* *ištraukos interpretacija*
(autorius vardas ir pavardė) (pavadinimas)

- Jeigu pirmiausia rašote juodraštyje, pasilikite pakankamai laiko darbui perrašyti į švarraštį. **Juodraštis nebus tikrinamas**, tačiau jį irgi privalote atiduoti egzamino vykdytojui kartu su švarraščiu.
- Švarraštyje rašykite mėlynai rašančiu rašikliu aiškiai ir įskaitomai. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima.
- Turite parašyti 350–400 žodžių tekstą. Vertinant bus atsižvelgiama ir į darbo apimtį.
- Švarraštyje suskaičiuokite žodžius. Paraštėje **nurodykite 350 žodžių ribą**.
- Rašykite tik jums skirtose vietose, nerašykite vertintojų įrašams skirtose vietose.
- Prieš atiduodami darbą, dar kartą atidžiai patikrinkite, ar švarraštyje nepalikote klaidų. Galite naudotis žodynais.

Linkime sėkmės!

I. SAMPROTAVIMO RAŠINIO UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš dviejų temų ir parašykite 350–400 žodžių samprotavimo rašinį.

Siūlomos temos:

- **Apie kokias moralines vertybes šiandien svarbu kalbėti?**
- **Kuo žmogui svarbi asmeninė ir kultūrinė patirtis?**

Rašydami remkitės kultūrine patirtimi (pavyzdžiui, grožinės literatūros ar kitais meno kūriniais, mokslo, religijos žiniomis, tradicijomis ir t. t.) ir socialine patirtimi.

II. TEKSTO INTERPRETACIJOS UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš pateiktų tekstų ir parašykite 350–400 žodžių teksto interpretaciją.

1 TEKSTAS

Romualdas Granauskas
DUONOS VALGYTOJAI
 (Ištrauka)

Ji irgi mato tą debesį. Laikas kaisti pietus, bet sekmadienį jie visada atsitolina į pavakarį. Rasa seniai nudžiūvo, priskins motinai tų lapų, paskui, mėsai verdant, suvaikščios į ganyklą perkelti karvės, o gal tėvas, grįždamas iš kaimo, jau bus perkėlęs? Geras tas tėvas, tikrai graudus kažkoks paliko, kai paseno. Ji palypėjo kopėčiomis į klevo pašakę, kekėmis baltuoja sėklos, vaikais būdami lipindavo jas sau prie nosių, žaisdavo paukščiais, rankas išskėtę, sklandydavo virš kaimo, virš miškelio, virš rugių lauko. O aš jau debesyse! o aš jau už debesų! o aš jau dar aukščiau! už saulę! už mėnulį! už viską!.. Didesnio aukščio nebežinodavo, tad pamažu leisdavosi žemyn, atgal į pievą, nemaž nenumanydami, kaip skaudu vėliau bus prisiminti. Ji neseniai tepradėjo galvoti apie vaikystę, – nuo tada, kai ištekėjo, ir išsigando: o kaip sunku bus senatvėj? Kaip dabar kas dieną graudu tėvui ir motinai?

Nešina tais lapais, įėjo pas motiną, padėjo ant stalo, pati atsisėdo ant kėdės prie lango, motina įdėmiai pažvelgė jai į veidą. Keista sugrįžo iš lauko, – galvoja motina, kas čia jai benutiko? Nu va, sako, parnešiau, ar užteks? Užteks, kur neužteks, tiek čia tos duonos: kokie keturi kepaliukai. Duktė žiūri į kiemą, sėdi tokia pritulusi, o motina laukia, ką ji dar pasakys, o ji nieko nesako, kas tau pasidarė, klausia nebeiškęsdama, lyg rytoj suvisam išeitum.

- Juk išeisiu kada.
- Aš pirmoji išeisiu.
- Aš ne apie tokį išėjimą. Pavasarį pradėsim statytis.
- Netoli juk būsit. Gyvenvietėj už miškelio.
- Gal Skuode statysimės.
- Senoji išsigąsta ir nebežino, ką sakyti. Paskui prašo:
- Bent jau tėvui dabar nesakyk. Čia gimus, augus...
- Jis nori.

Jos suima minkytuvį ir neša į priemenę, padeda asloje šalia duonkepio, jau sklinda karštis, durys lig galui atdaros į lauką. Priėjo vištos, sustojo, nedrįsta eiti į vidų, staiga puola atgal, – jau tėvo galvos šešėlis ant slenksčio akmens. Žiūri į abi, pasilenkusias prie minkytuvio. Ar mano karvę perkėlei, ji skuba paklausti ir eina į savo duris, reikia jau skusti bulves, atsisėda pas krosnį, užsikelia krepšį ant kelių ir pradeda dainuoti, bet labai tyliai. Tėvai kalbasi priemenėj, tuojau pašaus duoną ir eis pažiūrėti laikrodžio, tada visuose namuose liks labai tylu, o kai garsiai nuskambės mušamos valandos, – ar susilaikysi neverkus? Rodos, nieko man netrūksta, dar tik dvidešimt septynerių metų, ir savo trobą greitai statysimės, o taip sunku kartais gyventi. Gal jau guli kur prisiproges, ir nieko jis nesupranta. Vyrams lengviau. Jiems visuomet lengviau, jeigu tik kuris neturi tokios geros širdies kaip tėvas.

R. Granauskas. Duonos valgytojai. Vilnius: Vaga, 1989, p. 142–143.

2 TEKSTAS

Vincas Krėvė

SKIRGAILA

(Ištrauka)

SKIRGAILA. Ei, Starde. Kur tavo kankliai? Kodėl aš dar negirdžiu jų stygų balso? Ar gal tu pamiršai tas dainas, kuriomis audrinai mūsų širdis. Parodyk svetimtaučiams, kad ir mūsų šaly mokame daina pagerbti karžygio narsumą.

STARDAS (*sėdėdamas gale skobnių*). Valdove, jau nebeišgirsi mano kanklių. Tu žinai, kad aš juos sudaužiau – neberekalingi jie tau, su naujais draugais besilinksminančiam.

SKIRGAILA. Starde, tu pamišai? Nejaugi manai, kad mes, krikščionimis tapę, jau nemėgstame mūsų senų dainų? Be jų lietuviai nei vienos dienos gyventi nebegali.

STARDAS. Taip. Buvo laikai, kada daina lietuvių lydėjo nuo gimimo dienos iki kapo. Tada ji garsiai skambėdavo mūsų šaly. Dainuodavo tada vaidilos, dainuodavo kareiviai, dainuodavo artojai, dainuodavo seni ir jauni ir skaisčiosios mergelės. Tada viešpatavo dar rami linksmybė mūsų šaly, miškai ir girios, šilai ir šlaitai džiaugsmu dar šlamėjo. Dabar ir jie nutilo ir numirė, nebeskamba daina, nepritaria jai giria šlamėjimu: ten nebėra jau mūsų garbingų dievų.

SKIRGAILA. Sakau, tu pamišai, Starde! Ar užmiršai, kad esi krikščionis.

STARDAS (*neigiamai kraipydamas galvą*). Ne, kunigaikšti. Aš noriu gyventi, kaip kad mūsų seni tėvai gyvendavo, ir gerbti tuos dievus, kuriuos jie gerbdavo. Aš tėvynei liksiu ištikimas, kad ir vienui vienas būsiu.

SKIRGAILA (*sušukęs*). Vaidila! (*Rūsčiai*) Tu per daug pasitiki mano palankumu dainiaus vardui. Kad nepasielgtau su tavim kaip su tuo, kuris Lietuvos valdovui nusidėjo.

STARDAS. Aš mirti nebijau, valdove. Man seniai metas dauson, nes čia nebeliko kas daryti.

SKIRGAILA (*minutėlę žiūri į jį*). Matau, tu šiandien daug išgėrei stipraus mano mīdaus. Aš noriu, kad tu man padainuotai apie garsius Mindaugo žygius, apie Gedimino, žuvusio iš vokiečių rankos, darbus, apie kruvinas Kęstučio kovas, niekšiška pasmaugto lenkų karaliaus, paniekinusio mano garbės žodį.

HENRIKAS MAZOVETIS. Jis nusidėjo stambeldys dar bebūdamas. Krikščioniško dorumo šviesa dar nebuvo tada palietusi jo sielą.

SKIRGAILA (*piktai į jį pažvelgęs*). Taip, taip! Žinau. Tada jūs dar tik mokėte jį. (*Stardui*) Girdi, Starde. Palinksmink mane daina. Nejaugi Lietuvos valdovas turi ieškoti sau dainiaus, kaip ir dievų, svetimose šalyse?

STARDAS. Veltui liepi, valdove: tu mano dainos vis tiek nebeišgirsi.

SKIRGAILA. Aš matau, vaidila, tu šiandien nori likti mano priešu ir erzini mano kantrybę. Kodėl tu nenori man padainuoti? Kanklių neturi? (*Ploja rankom tarnams, kurie stovi prie durų*) Ei, tuojau suraskite ir atneškite Stardui kanklius.

SKURDULIS (*pakyla iš vietos, eina į menės vidurį ir atsistojęs ties kunigaikščiu*). Kodėl jis nenori nūnai tau dainuoti (*rodo į Stardą*), klausi tu? Aš tau atsakysiu, kunigaikšti. Todėl, kad jūs paklausėt ir susibičiuliavote su žmonėmis, kurie buvo, yra ir visados bus pikčiausi mūsų priešai ir tik ieško, kad galėtų mus pražudyti. Paklauskite, ką mes esame jiems pikto padarę, kad per juos mūsų žemė krauju paraudo, o dangus gaisrų gaisrais? Kuo mes jiems nusidėjome, kad per juos mūsų vaikai liko našlaičiais, o skaisčios mergelės paniekos motinomis? Aš, galingų dievų senas tarnas, savo akimis matęs visus jų piktus darbus, sakau tau, Lietuvos valdove, ir jums, bajorai: per juos dabar mūsų žemė nustos derliaus davusi, sodai – vaisių, o gyvuliai – priaugimų, o tie, kurie atsiras, tuojau žus. Per juos nutils mūsų šaly dainos, išnyks linksmybė, gedulu apsigaus laukai ir girios, nes pražūčiai save paskyrė, pripažinę savo dievais piktų atėjūnų žiaurios dievus, kurie buvo, yra ir bus mūsų priešų dievai! Kodėl atsižadėjote senųjų mūsų gerų dievų, kurie niekuomet nėra jūsų nuskriaudę, niekuomet apvylę jūsų tėvų ir protėvių?

Ką jūs pajusite, kai rūstus Perkūnas prabilis savo galingu balsu, nuo kurio sudrebės dangus ir žemė, jūsų butai, jūsų naujų dievų šventyklos, ir paklaus jus, kodėl nuo jo nusigręžėte, kodėl jį paniekinot, užgesinę jo amžinas ugnis?

Ar gal laukiate, kad nauji dievai jus apgintų nuo Perkūno rūstybės?

Ką jūs pasakysite savo senelių ir prosenelių vėlėms, kurias jūs išvijote iš savo namų, iki šiol jų saugojamų, nustojęte jiems teikę nakties maistą?

Kodėl tu, valdove, ir jūs, čia susirinkę bajorai, nesakote šitiems atėjūnams, kaip kad sakydavo jiems jūsų tėvai: eikite iš mūsų krašto, kraugeriai ir žiaurūs žmonės! Eikite drauge su savo dievais, plėšriais ir žiauriais kaip jūs patys, ir nekliudykit mums ramiai gyventi, kaip kad gyvendavo mūsų protėviai, kaip kad gyventi ir mes norime! (*Pasižvalgęs aplinkui, linguodamas galvą*) Bet jūs tylite ir puotaujate su jais, kaip su bičiuliais ir savo draugais.

V. Krėvė. Rinktiniai raštai II. Dramos. Skirgaila. Vilnius: Vaga, 1982, p. 485–487.

3 TEKSTAS

Vincas Mykolaitis-Putinas
PAVASARIO SAULĖJ

Kaip akys po verksmo nusišvietė dienos.
Pavasario saulė – viešnia nuotaikinga:
Nei sprogstančio džiaugsmo, nei žydinčios meilės
Pavasario saulėj jaunatvei nestinga.

Išeik tik į lauką, kur didelis vėjas
Kvapia šiluma tave perpūs kiaurai –
Ir jau nebžinosi, kam siela tau svaigsta
Ir kam savo lūpas šypsniu pradarai.

Tik eisi ir eisi per žydinčias pievas,
Aidais šimtastygiais dūzgenančiu plotu –
Gal pamiršto draugo, gal sutikto žvilgsnio,
Gal laukiamos meilės tu eisi ieškotų?

Platumas ir laisvė erdvių spinduliuotų
Kaip bitę žieduos ir tave paskandys, –
Ir gersi apsvaigęs gyvenimo džiaugsmą
Pavasario saulės laimingas svetys.

1925

V. Mykolaitis-Putinas. Lyrika. Vilnius: Vaga, 1982, p. 141.

III. LITERATŪRINIO RAŠINIO UŽDUOTYS

Pasirinkite vieną iš siūlomų temų ir parašykite 350–400 žodžių literatūrinį rašinį. Rašydami remkitės ne mažiau kaip dviejų autorių kūryba, bent vienas jų turi būti iš šių autorių:

- Vincas Mykolaitis-Putinas
- Justinas Marcinkevičius
- Jonas Biliūnas

Siūlomos temos:

- **Asmeninės laimės paieškos lietuvių literatūroje**
- **Apie kokią atsakomybę kalbama lietuvių literatūroje?**
- **Jauno ir brandaus žmogaus santykiai lietuvių literatūroje**